

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Стаття присвячена проблемі реалізації міжпредметних зв'язків у початковій школі, розглядає їх використання як один із ключових чинників успішного навчального процесу.

Ключові слова: міжпредметні зв'язки, початкова школа, навчальний процес, молодші школярі, урок.

The article deals with the implementation of interdisciplinary connections in primary school, their using as one of the key factors of successful learning process is analyzed.

Key words: interdisciplinary connections, primary school, educational process, pupils of primary school, the lesson.

Як показує практика, міжпредметні зв'язки в шкільному навчанні є чітким відображенням інтеграційних процесів, що відбуваються сьогодні в науці і в житті суспільства. Ці зв'язки відіграють важливу роль у підвищенні практичної та науково-теоретичної підготовки учнів, суттєвою особливістю якої є оволодіння школярами узагальненим характером пізнавальної діяльності.

За допомогою багатосторонніх міжпредметних зв'язків не тільки на якісно новому рівні вирішуються завдання навчання, розвитку та виховання учнів, але також закладається фундамент для комплексного бачення, підходу й вирішення складних проблем дійсності. Саме тому міжпредметні зв'язки є важливою умовою й результатом комплексного підходу в навчанні та вихованні школярів.

Сьогодні у зв'язку зі збільшенням об'єму інформації, що підлягає засвоєнню в період навчання у початковій школі, а також із необхідністю підготовки молодших школярів до самоосвіти, важливого значення набуває вивчення ролі міжпредметних зв'язків [1, с.101].

Проблему міжпредметної інтеграції, можна віднести до числа традиційних, що стали вже класичними проблемами педагогіки. Її вивченню присвячені праці Ж.Ж.Руссо, Песталоцці, Л.Н.Толстого, Дж.Дьюї, П.Р.Атутова, С.Я.Батишева, О.Ф.Федорова, В.А.Кондакова, П.Н.Новікова, І.Д.Зверєва, В.Н.Максимової, Н.А.Сорокіна, П.Г.Кулагіна, В.Т.Фоменка та інших.

Міжпредметні зв'язки в навчанні відображають комплексний підхід до виховання й навчання, дозволяють вичленувати як головні елементи змісту освіти. Вони формують конкретні знання молодших школярів, розкривають гносеологічні проблеми, без яких неможливе системне засвоєння основ наук [2, с. 60].

Організація навчально-виховного процесу на основі міжпредметних зв'язків може торкатися окремих занять (частіше узагальнюючих), теми, що підлягає вирішенню міжпредметної проблеми, декількох тем різних дисциплін, цілого циклу навчальних дисциплін або встановлювати взаємозв'язок між циклами.

У педагогічній літературі є понад 30 визначень категорії «міжпредметні зв'язки», існують різні підходи до їх педагогічної оцінки й різні класифікації.

Так, велика група авторів визначає міжпредметні зв'язки як дидактичну умову, причому у різних авторів ця умова трактується неоднаково. Наприклад: міжпредметні зв'язки виконують роль дидактичної умови підвищення ефективності навчального процесу (Ф. П. Соколова); міжпредметні зв'язки як дидактична умова, що забезпечує послідовне відображення у змісті шкільних природничо-наукових дисциплін об'єктивних взаємозв'язків, що діють в природі (В. Н. Федорова, Д. М. Кирюшкина).

Ряд авторів дає такі визначення міжпредметних зв'язків: «Міжпредметні зв'язки є віддзеркаленням у курсі, побудованому з урахуванням його логічної структури, ознак, понять, що розкривається на уроках інших дисциплін», або таке: «Міжпредметні зв'язки являють собою відображення в змісті навчальних дисциплін тих діалектичних взаємозв'язків, які об'єктивно діють у природі й пізнаються сучасними науками» [5, с. 22].

Всі вище перераховані визначення звичайно є логічними, однак їх не можна вважати повними. Для того, щоб вивести найбільш інформативне визначення поняття «міжпредметні зв'язки», треба підвести його під інше, більш широке. Таким більш широким, родовим поняттям по відношенню до категорії «міжпредметні зв'язки» є поняття «міжнауковий зв'язок», але і перше і друге є похідними від загального родового поняття «зв'язок» як філософської категорії. Міжпредметні зв'язки є педагогічною категорією для позначення інтеграційних відносин між об'єктами, явищами і процесами реальної дійсності, що знайшли своє відображення в змісті, формах і методах навчально-виховного процесу і які виконують освітню, розвиваючу та виховну функції [3, с.16].

Різноманітність висловлювань про педагогічні функції міжпредметних зв'язків пояснюється багатогранністю їх прояву в реальному навчальному процесі.

Для підвищення якості освіти та оптимізації процесу навчання через здійснення змістовної і діяльнісної інтеграції навчальних дисциплін необхідне вирішення таких задач:

- 1) узгодження в рамках різних предметів можливих тем або питань для їх сумісного вивчення;
- 2) внесення змін в тематичне і поурочне планування;

•3) вивчення інтересів учнів до предмету, підвищення їх активності в пізнавальній діяльності;

•4) поповнення педагогічного досвіду різними технологіями, методиками, формами і методами організації пізнавальної діяльності на уроках.

Важливо розуміти, що міжпредметні зв'язки можна використовувати на різних етапах уроку: актуалізації знань, вивчення нового матеріалу, перевірки і закріплення вивченого матеріалу, домашнього завдання і навіть при контролі знань.

При розробці і організації навчального процесу необхідно дотримуватись принципів:

- свободи вибору;
- відвертості;
- діяльності;
- зворотного зв'язку [4, с. 82].

Обрані форми й методи організації навчального процесу мають сприяти різносторонньому використанню міжпредметних зв'язків та спонукати до пошуку нових методик, що вимагають взаємодії матеріалу різних дисциплін.

Таким чином, використання міжпредметних зв'язків в навчальному процесі дозволяє:

- поглибити мотивацію учнів до вивчення предмету;
- краще засвоїти матеріал, підвищити якість знань;
- активізувати пізнавальну діяльність школярів на заняттях;
- полегшити розуміння учнями явищ і процесів, що вивчаються;
- аналізувати, зіставляти факти з різних областей знань;
- здійснювати цілісне наукове сприйняття навколишнього світу.

Подальше поліпшення системи багатосторонніх міжпредметних зв'язків передбачає й подальше вдосконалення шляхів їх реалізації: планування цієї роботи в школі, координацію діяльності всіх учасників педагогічного процесу; ефективне використання міжпредметних екскурсій, дебатів, конкурсів, розширення практики здвоєних уроків, на яких можуть вирішуватися вузлові світоглядні проблеми засобами різних навчальних предметів одночасно, за участю двох або кількох учителів.

Література:

1. Берман В.П. Загальні принципи міжпредметних зв'язків і дидактичні умови їх реалізації при навчанні математики в школі і ВУЗіЗбірник наукових праць. Педагогічні науки / Барбіна- : Айлант, 1998. – С.98-102.
2. Воробйова Ірина. Міжпредметні зв'язки у контексті поглиблення соціокультурного компонента навчання іноземних мов: методические рекомендации / Воробйова – 2008. - 65с.
3. Гречушкіна Г. Статус міжпредметних зв'язків у системі сучасної освіти. / Г. Гречушкіна // Зарубіжна література (Шкільний світ). - 2009. - N 21/24. - С. 16-17.
4. Зверев И.Д., Максимова В.Н. Межпредметные связи в современной школе. М., 1991.
5. Крамаренко Т.В. Міжпредметні компетентності на уроках фізичної культури / Т.В. Крамаренко // Фізичне виховання в школах України. - 2012. - N 6. - С. 20-23

Науково-дослідна робота молодих учених: стан, проблеми, перспективи: матеріали Всеукр. наук. - практ. інтернет - конф. 2-6 грудня 2013 р. – Херсон : ХДУ, 2013.- С.34-38